

«Només sóc jo mateixa quan estic sola»

Una de les propostes més valuoses d'aquest Any Rodoreda ha estat l'*Autoretrat*, un llibre d'edició acurada i de tacte dolç, intercalat amb fotografies de l'autora: algunes, molt definidores de la personalitat (com aquella en què fuma rere la màquina d'escriure, i al fons veiem un quadre penjat a la paret que afirma rotund: *Patriots stand erect*); altres, impagables (com la de Rodoreda i els seus, a contrallum, dinant al menjador familiar de la torre on vivien, mentre la llum entra a dojo pel finestral) i algunes, d'estudi, en plena maduresa, en què una autora cada vegada més reconciliada amb la vida mostra la seua bellesa noble i misteriosa.

Autoretrat té cinc parts: la primera, les memòries d'infantesa que Rodoreda va escriure durant la maduresa. A la segona part hi trobem textos inicials de no-ficció, de gèneres diversos (fins i tot hi ha unes locucions radiades). La tercera part és la més agosarada: Abraham Mohino i Mònica Miró hi reelaboren una mena d'autobiografia a partir de les declaracions de l'autora en diverses entrevistes. A la quarta part podem llegir la Rodoreda d'alguns actes cívics (com ara el discurs d'agraïment que va pronunciar en l'acte d'atorgament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes). A la cinquena part, per si encara quedava algun rodoredià despistat, els compiladors de l'autoretrat d'Angle Editorial transcriuen els pròlegs de Rodoreda a diverses novel·les seues.

Què hi trobaran, els amatents seguidors de la nostra autora més universal, en aquest *Autoretrat* pòstum? Doncs quelcom de molt valuós: tot el que Rodoreda va dir d'ella mateixa, a diferents fòrums i amb diferents tons. Tot el que va dir dels records, de la infantesa, de la duresa de les condicions de l'exili, de la necessitat d'escriure, del procés creatiu, de la condició de dona, de la seua relació amb la gent i amb la natura i de la recepció de la seua obra. Tot el que Rodoreda va voler dir en públic, i no en converses o cartes privades.

Mònica Miró Vinaixa i
Abraham Mohino Balet
Mercè Rodoreda. Autoretrat
Angle Editorial, Barcelona, 2008
350 pàgs.

Si llegim el text d'una tirada aconseguim una mena de monòleg autobiogràfic, que és el que es pretén, altament revelador dels matisos d'aquella autora que, des de la maduresa, passa revista a les seues obsessions. «Avui, a la meua edat, passada la frontera de tantes coses que m'havien fet malbé la vida, encara em queden unes quantes passions: escriure, el meu país, i el meu idioma tan dúctil i bell que em permet d'aconseguir una prosa neta i clara; de dir el que vull dir i de fer-ho entenedor als altres.» Rodoreda espren al màxim aquests vessants. En primer lloc, pel que fa a l'escriptura, hi veiem una dona que, ja de nena, accedeix als clàssics de la literatura catalana a través de l'avi, que li'ls recitava. Després, ja de jove, quan comença a escriure novel·les, és conscient que encara fa tentines («ai! que em sembla que els bunyols són la meua especialitat»), però amb els anys, les lectures («només feia que llegir. [...] d'una forma absolutament espontània, vaig sentir la necessitat d'escriure. A força de tant llegir et vénen desitjos d'escriure») i les vivències («L'exili m'ha format també com a escriptora, l'exili i la convivència amb una persona intel·lectual, un crític literari que va ordenar una mica les meves lectures»), l'autora va perfilant l'estil que, a finals de la seua vida, definia així: «Procuo escriure de la manera més simple i neta possible; dir amb mitja dotzena de paraules allò que de primer raig dic amb trenta». Pel que fa a l'escriptura, Rodoreda sempre insisteix molt en aquesta recerca de l'estil («El que vaig pretendre fer [amb *La plaça del Diamant*] és una novel·la antiliteratura, és a dir, sense literatura, el menys literària possible, amb la llengua parlada

d'uns personatges senzills») i en la recerca dels personatges. Com ja sabíem els lectors de pròlegs de Rodoreda, l'autora és capaç de resseguir la història d'un personatge: per començar, sorgeix d'una imatge real i fugaç («a Amadeu Riera el vaig imaginar amb el cap de Delacroix, jove, un dia que vaig acompanyar uns amics a casa d'un notari»; «pel carrer de Santaló, vaig veure una dona vella [...] En els ulls d'aquella dona hi havia una mena de tristesa, en tota ella una gran contenció. [...] En aquell moment nasqué Armanda, la cuinera dels Valldaura»). Després evoluciona fins que sembla que tinga vida pròpia («Al meu Adrià l'impulsa a anar-se'n de casa la seva aspiració de llibertat. [...] és l'antiheroi. M'ha sortit així»). I el més tendre és com Rodoreda elabora per a nosaltres un diàleg futur amb els personatges que ja ha creat i que ja són nostres: imagina com se'ls trobarà i què li dirà cadascun («La Colometa, també. Em dirà: 'Em vas donar penes, eren les penes de molts, algunes alegries, però al final del teu llibre et vaig donar una lliçó: encara que tot sigui trist sempre hi ha una mica d'alegria al món, la d'uns quants ocells que es banyen en un toll d'aigua' [...] Vindran tots. N'hi ha de nous que ja s'acosten i encara no sé com seran»).

Pel que fa a l'amor pel país i per la llengua, també ens l'explica amb la senzillesa que tant li escava: «Que no hi ha ni pot haver-hi res més noble que sentir-se patriota i estimar el que és nostre, que de tant que ho és, no hi ha qui pugui prendre'ns-ho, perquè les arrels són fondes, tant, que qui volgués arrancar-les s'hi perdria».

Autoretrat, per tant, compila tota aquesta Rodoreda immensa i plena de matisos, però alhora senzilla, quatre obsessions i una gran veritat: «ja pots estudiar filosofies si no saps un borrall de la vida». L'encert del llibre rau a poder-hi accedir directament i sense intermediaris, perquè la reelaboració de les entrevistes és tan impecable que no desdiu el discurs de l'autora.